

ЕКОНОМІКА

УДК 336.74:351.82(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.49-1>

АДАПТАЦІЯ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІД ВПЛИВОМ ВОЄННИХ РИЗИКІВ

ADAPTATION OF MONETARY POLICY IN THE SYSTEM OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF PUBLIC ADMINISTRATION UNDER THE INFLUENCE OF WAR RISKS

Гладинець Н.Ю.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів,
Мукачівський державний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7885-9830>

Кузьменко В.М.

аспірант,
Мукачівський державний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1416-0887>

Hladynets Nataliia, Kuzmenko Volodymyr
Mukachevo State University

У статті досліджено адаптацію монетарної політики як складової організаційно-економічного механізму державного управління України під впливом воєнних ризиків у 2021–2024 рр. На основі порівняння довоєнного, кризового, адаптаційного та стабілізаційного етапів показано трансформацію цілей, інструментів і каналів передавання імпульсів монетарної політики. Узагальнено зміни ключових параметрів (облікова ставка, інфляція, курс, міжнародні резерви, борг, дефіцит бюджету), розкрито координацію монетарних і фінансових заходів у забезпеченні макрофінансової стійкості. Обґрунтовано перехід від класичної антиінфляційної парадигми до мобілізаційно-адаптивної конструкції з пріоритетом стабілізації очікувань, керованої гнучкості курсу, підтримки ліквідності та боргової стійкості. Сформульовано напрями післявоєнної нормалізації: поетапне зниження ставки, розширення ринкового фінансування бюджету, відновлення повної передбачуваності режиму таргетування інфляції та укріплення трансмісійного механізму.

Ключові слова: монетарна політика, воєнні ризики, інфляція, облікова ставка, обмінний курс, міжнародні резерви, державний борг, бюджетний дефіцит, макрофінансова стабільність, трансмісійний механізм.

The paper examines the adaptation of monetary policy as a component of Ukraine's organizational-economic mechanism of public governance under wartime risks during 2021–2024. The purpose of the article is to substantiate the theoretical and methodological approaches to the adaptation of monetary policy as a component of the organizational and economic mechanism of public governance under wartime risks. Using a staged comparison (pre-war, crisis response, adaptation, stabilization), it documents how objectives, instruments and transmission channels of monetary policy were reconfigured to preserve macro-financial stability. The analysis combines descriptive statistics for the policy rate, inflation, exchange rate, international reserves, public debt and fiscal deficit with an institutional reading of policy coordination between the NBU and the Government. We show a deliberate shift from a conventional inflation-targeting paradigm toward a mobilization-adaptive framework prioritizing expectation anchoring, managed exchange-rate flexibility, liquidity support to the banking system, and debt sustainability under large-scale budgetary needs. The policy mix included a sharp policy-rate hike in 2022, temporary exchange-rate fixing and capital-flow measures, targeted government bond purchases, and the use of sizable external financing

that helped rebuild reserves and reduce inflation in 2023 while containing currency volatility. Despite a markedly higher debt-to-GDP ratio and persistent fiscal pressures, the 2024 stance indicates gradual normalization with lower policy rates and sustained reserve buffers, pointing to improved resilience of the financial system. The paper outlines a roadmap for post-war normalization: a data-driven, phased policy-rate reduction; restoration of a fully predictable inflation-targeting regime; transition from administrative to market-based FX management; deepening of domestic debt markets to substitute monetary financing; and strengthening of the interest-rate and expectations channels to enhance transmission. These measures aim to lock in disinflation gains, reduce fiscal-monetary dominance risks, and support private investment during reconstruction while safeguarding external stability.

Keywords: monetary policy, wartime risks, inflation, policy rate, exchange rate, international reserves, public debt, fiscal deficit, macro-financial stability, transmission mechanism.

Постановка проблеми. Повномасштабна військова агресія проти України 2022 року заклала основу глибоких трансформаційних процесів у системі державного управління. Значною мірою це стосувалося монетарної політики, оскільки, на фоні погіршення макроекономічної ситуації в країні, суттєво прискорилися інфляційні процеси, спостерігалось розбалансування ситуації на валютному ринку країни, посилилася проблема фінансування дефіциту державного бюджету та зростання зовнішнього боргу. Традиційних механізмів монетарної політики, які в значному ступені зорієнтовано на стабілізацію ситуації на грошовому та валютному ринках, в умовах збройного конфлікту виявилось недостатньо. Під впливом окреслених та багатьох інших проблем, монетарна політика перетворюється на важливу складову організаційно-економічного механізму державного впливу, основні регуляторні інструменти якого, забезпечують мобілізацію внутрішніх і зовнішніх фінансових ресурсів, координацію дій між центральним банком, урядом та міжнародними інституціями.

Саме тому, особливої актуальності набувають дослідження трансформації монетарної політики в системі організаційно-економічного механізму державного впливу, оцінки ефективності застосованих інструментів і визначення напрямів підвищення стійкості фінансово-економічної системи України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика змін монетарної політики в умовах війни активно досліджується як зарубіжними, так і українськими науковцями.

Переважає більшість з них, наголошують на вагомості монетарної політики, як ключового стабілізуючого інструменту державного управління в умовах воєнних ризиків. На думку Д. Хохіч, О. Ткаченко та А. Свистун [1], перший шок від початку війни зумовив радикальні зміни у підходах Національного банку України до регулювання грошово-кредитного ринку. У дослідженні В. Бурбана, П. Дієва, Ф. Гріко, Т. Іберракене [2] наголошується, що саме Центральний банк відіграв критичну роль у збереженні фінансової стійкості та макроекономічної рівноваги через гнучке використання монетарних інструментів. А. Груй, спільно з групою науковців [3] вказують, що ефективність трансмісійного механізму монетарної політики в Україні у воєнний період

значною мірою залежить від узгодженості дій НБУ та уряду. Ю. Шаповал [4] наголошує, що під час війни «...ефективність монетарної політики забезпечувалася своєчасним переходом від лібералізації валютної політики та таргетування інфляції на користь адміністративних обмежень та прямого фінансування дефіциту бюджету, що забезпечувало відносну стабільність девальвації національної валюти».

Інша група дослідників [5–7] акцентують увагу на трансформації самої монетарної політики Центрального банку, зокрема її впливі на банківську систему та соціально-економічну стабільність. О. Кузьмак та Ю. Бондар [5] відзначають, що НБУ впровадив низку заходів для підтримання ліквідності банків і фінансової стабільності. І. Краснова [6] розглядає монетарні антикризові заходи як необхідну адаптацію до умов війни. А. Пожар [7] систематизує ключові виклики грошово-кредитного регулювання в екстремальних умовах, зокрема зростання інфляційних очікувань і ослаблення трансмісійного механізму.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не дивлячись на те, що на сьогоднішній день представлено значну кількість досліджень, присвячених характеристикам монетарної політики в умовах війни, недостатньо опрацьованими залишаються питання її трансформації, як складової організаційно-економічного механізму державного впливу.

Недостатньо дослідженими є питання щодо оцінки ефективності монетарної політики з урахуванням змін макрофінансових і безпекових параметрів у воєнний період, а також її впливу на інституційну та соціальну стійкість економічної системи.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних підходів до адаптації монетарної політики як складової організаційно-економічного механізму державного управління в умовах дії воєнних ризиків. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: узагальнити теоретичні основи формування монетарної політики в системі державного управління; дослідити структурні елементи організаційно-економічного механізму державного впливу та їх взаємозв'язок із інструментами монетарної політики в умовах війни; виявити ключові напрями трансформації монетарної політики під впливом воєнних ризиків.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Серед сучасних досліджень, присвячених аналізу змін у грошово-кредитному регулюванні під впливом воєнних ризиків, варто відзначити роботи, які формують емпіричну та аналітичну базу для осмислення трансформаційних процесів у політиці центральних банків.

У дослідженні Д. Хохича, О. Ткаченко, А. Свистуна (2024) "Ukraine's Monetary Policy under Martial Law" зазначається, що у процесі адаптації до функціонування в умовах війни, Центральний банк пройшов декілька етапів: перший етап – «...включає зміну режиму монетарної політики та використання нетрадиційних монетарних інструментів» [1]. Завданням НБУ на цьому етапі було запобігання паніці на валютному ринку, забезпечення безперебійного функціонування банківської та платіжної систем країни, а також акумулювання достатнього обсягу ресурсів для фінансування критично важливих бюджетних витрат. На другому етапі, НБУ повернувся до активної процентної політики. На думку авторів «...у воєнний час не може бути ні низьких процентних ставок, ні стабільного обмінного курсу» [1].

Подібного висновку дотримуються й аналітики Бурбан В., Дієв П., Гріко Ф., Іберракен Т. (2024) у праці "Monetary Policy in Times of War: The Case of Ukraine" [2], де наголошується, що з початку повномасштабної агресії НБУ використовував широкий спектр інструментів для підтримання стійкості фінансової системи та фінансування воєнних потреб: «Фінансування війни може призвести до ситуації фіскального домінування, коли монетарна влада відхиляється від своєї мети цінової стабільності, щоб забезпечити стійкість державного боргу» [2].

У роботі А. Груй, Н. Арагона, О. Фарина, Д. Круковець, К. Савольчука, О. Сулименко, А. Вдовиченко, О. Жолудь (2023) "Between Russian Invasions: The Monetary Policy Transmission Mechanism in Ukraine" [3] досліджено особливості трансмісійного механізму монетарної політики, що дозволяє простежити, як зміни процентних ставок і валютних інтервенцій впливають на макроекономічні показники. Автори доводять, що ефективність монетарних рішень у період війни залежить від швидкості реакції регулятора та узгодженості його дій з урядом. Виправдане застосування центральним банком жорсткої монетарної політики «...призводить до зростання номінального обмінного курсу, пригніченого сукупного попиту та падіння цін. Максимальний вплив на інфляцію досягається приблизно в четвертому кварталі після політичного шоку» [3].

Додатково, у праці Ю. Шаповал (2022) «Ефективність грошово-кредитної політики України в умовах війни» підкреслено, що «...відхід від пріоритету політики інфляційного таргетування та вільно плаваючого курсу на користь прямого

фінансування бюджетного дефіциту» на першому етапі війни, був вимушеним процесом [4]. Проте, на думку автора, застосування Національним банком країни інструментів жорсткої монетарної політики, не забезпечило стримування темпів інфляції, оскільки питання фінансування дефіциту бюджету не мало альтернативного варіанту вирішення, окрім монетарного. Збереження центральним банком напряму жорсткої монетарної політики призводить до погіршення ситуації у реальному секторі економіки країни, а отже ефективність монетарної політики як елементу організаційно-економічного механізму державного впливу, послаблюється. На думку Ю. Шаповал «...має бути посилене цільове спрямування монетарної підтримки для стимулювання інвестицій у реальний сектор та фінансування кредитних програм» [4].

В українському науковому просторі питання ефективності монетарної політики у кризових умовах досліджують О. Кузьмак та Ю. Бондар (2024) у статті «Вплив монетарної політики на розвиток банківської системи України» [5]. Серед заходів, які Національний банк України запроваджує для стабілізації ситуації в банківській системі країни, автори виділяють зниження облікової ставки з 25% до 15% (2022–2023 роки), послаблення низки нормативних актів для комерційних банків, розробка низки проєктів щодо розширення фінансових послуг та доступу до них споживачів. Все це дозволило «...стабілізувати діяльність банків, заохотити їх до зміни бізнес-моделей, а також зосередити наявні ресурси на кредитуванні секторів, важливих для української економіки, за державної підтримки» [5].

Схожу позицію висловлює І. Краснова та ін. (2023) у праці "Monetary anti-crisis measures in the conditions of martial law in Ukraine", де підкреслюється, що «війна в Україні потребує зміни операційної моделі монетарної політики», орієнтації її на підтримку ліквідності, фінансування бюджету та стримування девальваційних процесів. Автори зазначають, що «...шлях повернення НБУ після конфлікту до його повноцінного функціонування як незалежного центрального банку з його інфляційним таргетуванням, відкритим валютним ринком, гнучким обмінним курсом, ринковим фінансуванням для відродження економіки країни, безсумнівно, буде делікатним компромісом для підтримки економіки, запобігання девальвації валюти та інфляційній спіралі» [6].

Дослідження А. Пожара та ін. (2024) «Монетарна політика в умовах війни: український та зарубіжний досвід», систематизує проблеми реалізації монетарної політики в екстремальних умовах і визначає її ключові виклики – від зростання інфляційних очікувань до порушення трансмісійного механізму та зниження ефективності процентного каналу.

Узагальнення проведених досліджень свідчить, що більшість науковців розглядають

монетарну політику не лише як інструмент грошово-кредитного регулювання, а як системоутворюючий елемент організаційно-економічного механізму державного управління. Її адаптація в умовах війни стає ключовим чинником підтримання макроекономічної рівноваги, забезпечення фінансової стабільності та створення передумов для післявоєнного відновлення.

Для поглиблення аналітичного розуміння адаптації інструментів монетарної політики в цей період доцільно розглянути динаміку ключових інструментів та показників, що відображають реакцію Національного банку України на виклики воєнного часу. У таблиці 1 наведено основні параметри монетарної політики та макроекономічної стабільності у 2021–2024 рр., які демонструють етапи переходу від кризового реагування до поступової стабілізації фінансової системи.

Аналіз динаміки основних макроекономічних показників (табл. 1) відображає наявність значних трансформаційних процесів у монетарній політиці Національного банку України під впливом воєнних ризиків.

Довоєнний період (2021 р.) характеризувався відносною макрофінансовою стабільністю: облікова ставка НБУ становила 8%, інфляція – 10%, державний борг – менше 50% ВВП, а міжнародні резерви перевищували 30 млрд дол. США. Монетарна політика в цей час залишалася класичною – орієнтованою на стабілізацію динаміки інфляційних процесів, підтримання курсової стабільності та контроль за станом банківського сектору країни.

Початок повномасштабної війни (2022 р.) призвів до значної трансформації цілей монетарної політики. НБУ підвищив облікову ставку до 25%, що стало антикризовим кроком для стримування інфляційного тиску (26,6%) та стабілізації очікувань на валютному ринку. Одночасно було запроваджено фіксований курс гривні, валютні обмеження, пряме фінансування дефіциту державного бюджету через

купівлю військових ОВДП, а також інтенсивне залучення зовнішньої допомоги. Такі заходи змінили функціональну логіку монетарної політики – з традиційної стабілізаційної на мобілізаційно-адаптивну, спрямовану на збереження платоспроможності держави та фінансування воєнних видатків.

Період адаптації (2023 р.) позначився поступовим переходом до керованої гнучкості у монетарній політиці. Зниження облікової ставки до 22% при збереженні низьких темпів інфляції (5,1%) відображало посилення ролі інституційної взаємодії між НБУ та урядом. Міжнародні резерви зросли до 40,5 млрд дол. США, що стало наслідком валютних інтервенцій МВФ, макрофінансової допомоги ЄС та підтримки партнерів G7. Водночас збільшення державного боргу (84,4% ВВП) і дефіциту бюджету (17,6%) свідчило про високу залежність від зовнішніх фінансових джерел і розширення фіскально-монетарної координації.

Стадія стабілізації (2024 р.) характеризується поступовим поверненням монетарної політики до режиму цінової стабільності. Зниження облікової ставки до 14% відображає відновлення довіри до грошового ринку та уповільнення інфляційних процесів (на рівні 12%). При цьому, стабілізація обмінного курсу (113,08 грн/дол.) і збереження високих міжнародних резервів (39,9 млрд дол. США) свідчать про підвищення стійкості фінансової системи. Разом з тим, зростання державного боргу до 91,2% ВВП вказує на збереження боргової залежності, що потребує узгодження монетарних і фіскальних стратегій у післявоєнному відновленні.

Висновки. Монетарна політика України у 2021–2024 рр. пройшла три ключові етапи еволюції – кризовий, адаптивний і стабілізаційний, кожен з яких характеризувався специфічною комбінацією інструментів, цілей і методів регулювання. Її трансформація стала не лише реакцією на зовнішні шоки, спричинені воєнними

Таблиця 1

Динаміка ключових показників монетарної політики та макроекономічної стабільності України у 2021–2024 рр.

Показник	2021 р. (довоєнний період)	2022 р. (початок війни)	2023 р. (період адаптації)	2024 р. (стабілізація)
Облікова ставка НБУ, % річних	8,0	25,0 (з червня)	22,0	14,0
Інфляція, % (р/р, грудень до грудня)	10,0	26,6	5,1	12,0
Динаміка обмінного курсу гривні до долара США	104,29	101,22	118,51	113,08
Обсяг державного боргу (% ВВП)	48,9	78,4	84,4	91,2
Міжнародні резерви, млрд дол. США	30,9	28,5	40,5	39,93
ВВП (у постійних цінах доларів США за 2015 рік), млрд дол США	98,12	101,5	72,31	76,31
Дефіцит державного бюджету (% ВВП)	5,18	3,63	17,62	20,39

Джерело: сформовано авторами на основі [8–13]

діями, а й складовою глибшого процесу перебудови організаційно-економічного механізму державного управління в умовах надзвичайних ризиків. Саме поєднання монетарних, фіскальних і валютних важелів дозволило забезпечити відносну керованість економічної системи, стримати інфляційний тиск і підтримати базову ліквідність фінансового сектору.

За результатами проведеного дослідження можна стверджувати, що адаптація монетарної політики в умовах війни сприяла формуванню нової парадигми державного регулювання – мобілізаційно-адаптивної, у межах якої забезпечується баланс між короткостроковими стабілізаційними цілями та довгостроковою макрофінансовою стійкістю. Подальший розвиток цієї системи має ґрунтуватися на поетапному

поверненні до інфляційного таргетування, розширенні ринкових механізмів фінансування бюджету, зміцненні довіри до банківського сектору та підвищенні ефективності інституційної взаємодії між НБУ, урядом і міжнародними партнерами.

Важливим напрямом післявоєнного періоду має стати посилення аналітичних засад монетарного прогнозування, удосконалення інструментів процентної політики та формування внутрішніх резервів капіталу для підтримки реального сектору. Синергія монетарної, боргової та структурної політики є передумовою для переходу України від режиму виживання до режиму відновлення, коли монетарна політика відіграватиме не лише стабілізаційну, а й стимулюючу роль у розвитку національної економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Хохич Д., Ткаченко О., Свистун А. Монетарна політика України в умовах воєнного стану. *Балтійський журнал економічних досліджень*. 2024. Т. 10, № 2. С. 282–289. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2024-10-2-282-289>
2. Burban V., Diev P., Grieco F., Iberrakene T. Monetary policy in times of war: The case of Ukraine. *Banque de France*. 2024. URL: <https://www.banque-france.fr/en/publications-and-statistics/publications/monetary-policy-times-war-case-ukraine>
3. Gruï A., Aragon N., Faryna O., Krukovets D., Savolchuk K., Sulimenko O., Vdovychenko A., Zholud O. Between Russian invasions: The monetary policy transmission mechanism in Ukraine in 2015–2021. *NBU Working Paper No. 02/2023*. National Bank of Ukraine. 2023. URL: https://bank.gov.ua/ua/file/download?file=WP_2023-02_Gruï_et_al.pdf
4. Shapoval Y. Ukraine's monetary policy effectiveness under war. *Scientific Bulletin of the International Association of Scientists. Series: Economy, Management, Security, Technology*. 2022. Т. 1, № 3. Р. 47–56. DOI: <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2022-1-3-3>
5. Кузьмак О., Бондар Ю. Вплив монетарної політики на розвиток банківської системи України. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/3723/3645>
6. Краснова І., Громницька І., Нікітін А., Ходакевич С., Шевалдіна В. Монетарні антикризові заходи в умовах воєнного стану в Україні. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2023. Vol. 4 (51). DOI: <https://doi.org/10.55643/fcactp.4.51.2023.4100>
7. Пожар А., Стрілець В., Франко Л., Флегантова А., Туль С., Єжелій Ю. Монетарна політика в умовах війни: український та зарубіжний досвід. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2024. № 2 (112). С. 102–108. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2024-2-15>
8. Національний банк України. Облікова ставка Національного банку. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/archive-rish>
9. Міністерство фінансів України. Індекс інфляції в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>
10. Національний банк України. Офіційний курс гривні до іноземних валют (середній за період). URL: https://bank.gov.ua/files/Exchange_r.xls
11. Міністерство фінансів України. Динаміка сукупного державного боргу і ВВП України з 2009 по 2025 рр. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/2021/>
12. Національний банк України. Динаміка міжнародних резервів. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/international-reserves-allinfo/dynamics?startDate=01.01.2021&endDate=01.12.2024>
13. Міністерство фінансів України. Державний бюджет України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/>

REFERENCES:

1. Khokhych D., Tkachenko O., Svystun A. (2024). Monetarna polityka Ukrainy v umovakh voyennoho stanu [Monetary policy of Ukraine under martial law]. *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 10, no. 2, pp. 282–289. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2024-10-2-282-289>
2. Burban V., Diev P., Grieco F., Iberrakene T. (2024). Monetary policy in times of war: The case of Ukraine. *Banque de France*. Available at: <https://www.banque-france.fr/en/publications-and-statistics/publications/monetary-policy-times-war-case-ukraine>
3. Gruï A., Aragon N., Faryna O., Krukovets D., Savolchuk K., Sulimenko O., Vdovychenko A., Zholud O. (2023). Between Russian invasions: The monetary policy transmission mechanism in Ukraine in 2015–2021. *NBU Working*

Paper No. 02/2023. National Bank of Ukraine. Available at: https://bank.gov.ua/ua/file/download?file=WP_2023-02_Grui_et_al.pdf

4. Shapoval Y. (2022). Ukraine's monetary policy effectiveness under war. *Scientific Bulletin of the International Association of Scientists. Series: Economy, Management, Security, Technology*, vol. 1, is. 3, pp. 47–56. DOI: <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2022-1-3-3>

5. Kuzmak O., Bondar Yu. (2024). Vplyv monetarnoyi polityky na rozvytok bankivskoyi systemy Ukrayiny [Impact of monetary policy on the development of Ukraine's banking system]. *Economy and Society*, is. 61. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/3723/3645>

6. Krasnova I., Hromnytska I., Nikitin A., Khodakevych S., Shevaldina V. (2023). Monetarni antykrizovi zakhody v umovakh voyennoho stanu v Ukrayini [Monetary anti-crisis measures in the conditions of martial law in Ukraine]. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, vol. 4, no. 51. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.51.2023.4100>

7. Pozhar A., Strilets V., Franko L., Flehantova A., Tul S., Yezhelyi Yu. (2024). Monetarna polityka v umovakh viyny: Ukrayinskyy ta zarubizhnyy dosvid [Monetary policy in wartime: Ukrainian and international experience]. *Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade. Series "Economic Sciences"*, no. 2 (112), pp. 102–108. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2024-2-15>

8. National Bank of Ukraine. Discount rate of the National Bank of Ukraine. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/archive-rish>

9. Ministry of Finance of Ukraine. Inflation index in Ukraine. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>

10. National Bank of Ukraine. Official exchange rate of hryvnia to foreign currencies (average for the period). Available at: https://bank.gov.ua/files/Exchange_r.xls

11. Ministry of Finance of Ukraine. Dynamics of total public debt and GDP of Ukraine, 2009–2025. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/2021/>

12. National Bank of Ukraine. Dynamics of international reserves. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/markets/international-reserves-allinfo/dynamics?startDate=01.01.2021&endDate=01.12.2024>

13. Ministry of Finance of Ukraine. State budget of Ukraine. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/>

Стаття надійшла: 25.10.2025
Стаття прийнята: 12.11.2025
Стаття опублікована: 28.11.2025